

РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
КЫРГЫЗ ИЛИМДЕР АКАДЕМИЯСЫ.

Тил жана адабият институту

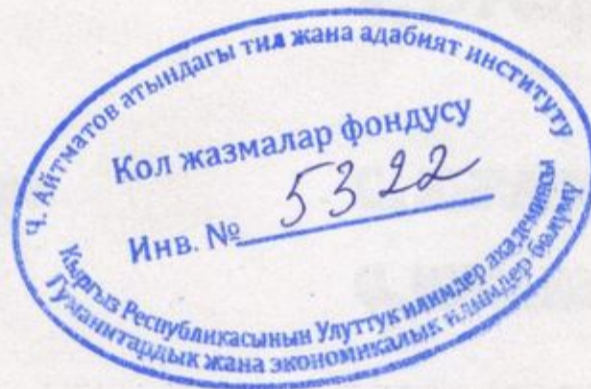

Разрешено
А. А. Айтматов
24/VII 1990 г.

Кыргыз адабий тилинин грамматикасы.

II бөлүм

Синтаксис

Коллектив тарабынан жазылган бул эмгекте сөз
айкашынын синтаксисинин, жөнөкөй жана татаал
сүйлөмдөрдүн, төл жана бөтөн сөздүн, тыныш бел-
гилеринин актуалдуу маселелери жөнүндө кеңири
маалымат берилген.

Китеп илимий кызматкерлердин кеңири чөйрөсүнө,
аспиранттарга жана студенттерге, жогорку окуу
жайларынын окутуучуларына, мектеп мугалимдерине,
шондой эле кыргыз тилинин синтаксистик түзүлүшү
жөнүндө жалпы маалымат алууга кызыккан бардык
адамдарга арналат.

Жооптуу редактор

Филол. илим. докт.

А. ТУРСУНОВ

Рецензенттер:

Филол. илим. кандидаттары

С. ИБРАГИМОВ

С. МУСАЕВ.

Киришүү

Бул китеп 1980-жылы "Илим" басмасы тарабынан жарыкка чыккан "Кыргыз адабий тилинин грамматикасы", I бөлүм, фонетика жана морфология" деген китептин экинчи бөлүгү болуп эсептелет.

Эмгекте кыргыз тилиндеги сөз айкаштары анын структуралык түрлөрү жөнүндө, жөнөкөй сүйлөм жана татаал сүйлөм, анын түрлөрү, сүйлөм мүчөлөрү, төл жана бөтөн сөздүн жана тыныш белгилеринин колдонулушу жөнүндө, ошондой эле синтаксистин башка маселелери боюнча, мүмкүн болушунча, терең, кеңири, системалуу маалыматтар берилген.

Ишти жазууда традициялык метод, традициялык классификация колдонулду.

Бул эмгек жогорку окуу жайларынын филология факультетинин окутуучуларына, студенттерине, аспиранттарга, мектеп мугалимдерине жана илимий кызматкерлерге арналат.

Бул ишти жазууда жана редактрлөөдө "Грамматика русского языка", т.П.Синтаксис, ч. I., М., 1954; Сартбаев К.К. "Кыргыз тилиндеги кошмо сүйлөмдүн синтаксиси", Фрунзе, 1957; А.Жапаров. "Кыргыз тилинин синтаксиси", Фрунзе, 1979-ж. деген эмгектердеги ой-пикирлер эске алынды.

Бул грамматиканын бөлүмдөрү төмөнкү авторлор тарабынан жазылды:

Тойчубекова Б. (филол. илим. канд.) – Сүйлөм; ^{Белгилер} ~~Туюк~~ жактуу сүйлөм; Жалпылама жактуу сүйлөм; Белгилүү жактуу сүйлөм; Атама сүйлөм; Сөз-сүйлөм; Кемтик сүйлөм.

Турсунов А. (филол. илим. докт.) – Сөз айкашынын синтаксиси, Эки тутумдуу сүйлөмдөр жөнүндө жалпы түшүнүк; Жалаң жана жайылма сүйлөм; Сүйлөм мүчөлөрү жөнүндө жалпы түшүнүк; Баш мүчөлөр; ээ; ~~←~~ Баяндооч; ~~←~~ Баяндоочтун ээни ээрчиши; ээ менен баяндоочтун ортосуна сызыкчанын коюлушу; Айкындооч мүчөлөр; Аныктооч; ~~→~~

жөлөкчү (приложение), Толуктооч; Б

Тике толуктооч, кыйып толуктооч; Обочолонгон түшүндүрмө
мүчөлөр, чакчыл түрмөктөр, сырдык сөздөр; Тыныш белгилери, Тыныш белгилери, Тыныш белгилери

Чечейбаева Н. - (Филол. илим канд...) - Сүйлөмдүн клас-

сификациясы, сүйлөмдүн айтылуу максатына карай бөлүнүшү: жай сүйлөм, суроолуу сүйлөм, буйрук сүйлөм, илептүү сүйлөм; Сүйлөмдүн бир өңчөй мүчөлөрү; бир өңчөй мүчөлөрдөгү жалпылагыч сөз.

Мусаев С. (Филол. илим канд...) - Атоочтук түрмөктөр.

Иманов А. (Филол. илим канд...) - Эки тутумдуу жөнөкөй сүйлөмдөрдөгү сөздөрдүн орун тартиби.

Лайлиева Э. - Бышыктооч: жөнөкөй бышыктооч, тутумдаш бышыктооч, Бышыктоочтордун түрлөрү: сыпат бышыктооч, орун бышыктооч, мезгил бышыктооч, себеп бышыктооч, максат бышыктооч, сан-өлчөм бышыктооч.

Болчурова Т. - Жаксыз сүйлөм.

Закирова В. (Филол. илим канд...) - Грамматикалык жактан сүйлөм мүчөлөрү менен байланышпаган сөздөр: каратма сөздөр, киринди сөз жана киринди сөз айкаштары; Киринди сөздөрдүн түзүлүшү, туюндурган мааниси; Киринди сүйлөм жана кыстырынды сүйлөм.

Мураталиев М. (Филол. илим канд...) - Татаал сүй-

лөм жөнүндө жалпы түшүнүк; Татаал сүйлөмдүн уюшулуу жолдору; Багынычсыз татаал сүйлөм жана багынычтуу татаал сүйлөм жөнүндө; Байламтасыз багынычсыз татаал сүйлөм, анын маанилик түрлөрү; Байламтасыз багынычсыз татаал сүйлөмдөрдө коюлуучу тыныш белгилери; Байламталуу багынычсыз татаал сүйлөм; Байламталуу багынычсыз татаал сүйлөмдөрдө коюлуучу тыныш белгилери; Багынычтуу татаал сүйлөм; Багынычтуу татаал сүйлөмдүн уюшулуу жолдору; Багынычсыз татаал сүйлөмдүн классификациясы. Багынычсыз сүйлөмдүн түрлөрү,

Көпбагыныкылуу татаал сүйлөм: бир өңчөй багыныкылуу татаал сүйлөм, ар түрдүү багыныкылуу татаал сүйлөм; Аралаш татаал сүйлөм; ~~Толук жана бөтөн сөз.~~

Турсунов А.

филология илимдеринин кандидаты.